

ԹՐԱՆՍՓԱՐԵՆՍԻ ԻՆԹԵՐՆԵՇՆԸ
հակակոռուպցիոն կենտրոն

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻ
ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԿԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԻ ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ**

ԵՐԵՎԱՆ 2013

Սույն ծրագիրն իրականացվել է Բաց հասարակության հիմնադրամներ-
Բուդապեշտի մարդու իրավունքների նախաձեռնության ծրագրի և Բաց
հասարակության հիմնադրամներ-Հայաստանի աջակցությամբ

Ծրագրի աշխատակազմ

Վարուժան Հոկտանյան
Ղեկավար

Արտակ Մանուկյան
Գնումների գծով փորձագետ

Վախթանգ Սիրադեղյան
Խմբագիր

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն
Հայաստան, Երևան 0025, Այգեստան 9-րդ փողոց, տուն 6
Հեռ.՝ +374-10-569910, 553069
Ֆաքս՝ +374-10-571399
Էլ. փոստ՝ info@transparency.am
www.transparency.am

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Բողոքարկման և բողոքների քննման համակարգի հիմնական նպատակը գնումների մասին օրենսդրության պրակտիկ կիրառության ապահովումն է՝ պատվիրատուների կողմից օրենսդրության շեղումների, միտումնավոր և ոչ միտումնավոր սխալների բացահայտման ու դրանց վերացման միջոցով: Գործուն բողոքարկման համակարգը բխում է բոլոր շահագրգիռ կողմերի (տնտեսական օպերատորներ, պատվիրատուներ և հանրություն) շահերից:

Համաձայն միջազգային ստանդարտների նման համակարգը պետք է օրենսդրական հենքեր ապահովի մասնակիցներին և մասնակցության ցանկություն ունեցողներին իրենց շահերը պաշտպանության գործընթացում: Ընդ որում, այդ համակարգը պետք է լինի.

- Արագ,
- Արդյունավետ,
- Թափանցիկ,
- Ոչ խտրական:

Պետական գնումների բողոքարկման և քննության հիմնարար պահանջները սահմանված են ինչպես Առևտրի Համաշխարհային Կազմակերպության (ԱՀԿ) Գնումների Մասին Համաձայնագրով (ԳՄՀ) 1994թ., այնպես էլ Միացյալ Ազգերի Կազմակերպության ՄԱԿ-ի համաշխարհային առևտրի իրավունքի հանձնաժողովի կողմից (UNCITRAL՝ 2011թ. փոփոխված խմբագրությամբ):

Համաձայն ԱՀԿ ԳՄՀ-ի «բողոքների վերաբերյալ լուումները պետք է քննվեն բացի դատարաններից նաև այլ անկախ մարմնի կողմից, որի անդամները պետք է պաշտպանված լինեն արտաքին ազդեցությունից իրենց պարտականությունների իրականացման ընթացքում»: Այդ մարմինը, պետք է ստորադաս լինի դատարանների որոշմանը և պետք է ներառի հետևյալ ընթացակարգերը.

- Մասնակիցների գործը պետք է քննվի նախքան որոշման կայացումը,
- Մասնակիցները հնարավորություն ունենան ներգրավվել փորձագետներ կամ ներկայացուցիչներ,
- Մասնակիցներին պետք է մատչելի լինեն բոլոր ընթացակարգերը
- Ընթացակարգը իրականացվի հրապարակայնորեն
- Որոշումը և դրա հիմնավորումները պետք է պարտադիր առկա լինեն գրավոր,
- Վկաներ ներգրավելու ընթացակարգ լինի,
- Փաստաթղթերը պետք է հասանելի լինեն քննող մարմնին,

Իրավական պաշտպանվածության հանձնարարականների, ինչպես նաև լավագույն փորձի նախապայմաններից մեկն է, ինչը հանդիսանում է համակարգի հանդեպ վստահության անկյունաքարը:

Անկախության հետ կապված հիմնահարցերը պետք է դիտարկել հետևյալ երկու մակարդակներում.

Ա) Բողոքարկման մարմնի որպես ինստիտուտ անկախությունը,

Բ) Բողոքարկման անդամների որպես հայցերը քննող մարմնի անկախությունը,

Անկախ նրանից թե բողոքարկման ինստիտուտը ունի անկախ իրավաբանական կարգավիճակ, թե ոչ այն պետք է անկախ լինի գնման գործընթացի մասնակից մարմիններից (պատվիրատուներ, տնտեսական օպերատորներ) և ֆունկցիոնալ առումով անկախ լինի կառավարությունից:

ՀՀ գնումների մասին ներկայումս գործող օրենքը ուժի մեջ է մտել 2011թ. հունվարի 1-ից և զարգացվել է հիմքում ունենալով 1994թ. ընդունված ԱՀԿ ԳՄՀ: Ի լրումն, այն ներառում է 2004թ. ԵՄ Գնումների մասին հանձնարարականի գործիքակազմի որոշ դրույթներ:

Ներկայիս օրենքի առանցքային փոփոխություններից մեկն էլ համարվում է ավելի բարելավված բողոքարկման ինստիտուտի առկայությունը: Սույն հոդվածում փորձ է կատարվել իրավական համապատասխանության տեսանկյունից համեմատական վերլուծության ենթարկել ՀՀ բողոքարկման ինստիտուտը:

Բողոքարկման համակարգի պրակտիկան գնահատելու համար առաջարկվել ու կիրառվել են մոնիտորինգային չափանիշներ: Մասնավորապես, ուսումնասիրվել են հետևյալ մոնիտորինգային հիմնահարցերը/ուղղությունները.

- Մասնակիցների կողմից բողոքի ներկայացումը,
- Բողոքարկման խորհրդի անդամների ընտրության թափանցիկությունը,
- Որքան կանոնակարգված է բողոքարկման խորհրդի անդամների շահերի բախման հայտարարումը և ինչպես է իրականացվում այդ գործընթացի նկատմամբ վերահսկողությունը?
- Որքանով է կանոնակարգված բողոքարկման հանձնաժողովի անդամների ընտրության գործընթացը?
- Որքանով են թափանցիկ և մատչելի բողոքարկման հանձնաժողովի անդամների ընդունված որոշումները:

Վերջին ժամանակներս նախաձեռնվել են որոշ բարեփոխումներ ուղղված բողոքարկման ինստիտուտի անկախության բարելավմանը: Իրականացված վերլուծությունները ցույց են տալիս, որ բողոքարկման համակարգը ՀՀ-ում դեռևս անկախության և ինքնուրույնության խնդիրներ ունի, թե ինստիտուցիոնալ, թե անդամների ընտրության և ձևավորման մակարդակներում: Մասնավորապես, ռոտացիոն մեխանիզմները, որոնք մատնանշված են գնումների մասին օրենսդրությունում, ոչ ամբողջապես են կյանքի կոչվում պրակտիկայում: Շահերի բախման, անդամների ընտրության և դրանց ազատման հետ կապված իրավական հիմնահարցերը ևս էական բարելավման կարիք ունեն:

Առաջարկվել են հետևյալ քայլերը.

- Քննարկել էլեկտրոնային միջոցներով բողոքի ընդունման հնարավորությունները,
- Բողոքների քննումը իրականացնել առցանց ռեժիմով,
- Ծավալել երկխոսություն ռազմավարական դատավարության իրականացման համար (մասնավորապես Փաստաբանների պալատի հետ համատեղ աշխատել հայցերը դատաբաններ ներկայացնելու ուղղությամբ, ստեղծելով ներքնից վերև ճնշում),

- Իրականացնել «իրական» ռոտացիոն մեխանիզմներ հանձնաժողովի անդամների ընտրության գործընթացում,
- Կանոնակարգել բողոքարկման անդամների պատասխանատվության հիմնահարցերը
- Ներդնել աշխատանքի կատարողականի մեխանիզմներ հանձնաժողովի անդամների շարժառիթները բարձրացնելու ուղղությամբ: